

XIX. — Los Bastetans. — Son idèntichs ab los Bàstuls de la Bètica, com los Turdetani y los Turduli no són més que formes diferents del mateix nom. Los Iclonetes entorn D'Acci.

XX. — Los Contestans. — Llor nom és tal vegada compost de Con-sedetani, y significa Edetans del sur. Liv., Plin. y Ptol. són los qui primer en fan esment; mes son territori en Strabo es Edetà.

XXI. — Los Edetans. — Llor nom es Edetans o Sedetans, sense distinció. Sagunt era una ciutat ibèrica com indican lo nom y les muralles, no una fundació grega. — Les demás ciutats dels Ededans.

XXII. — Les Pityuses y Balears. — Diferents noms, Ebusus, Gymnesien, etc. En l'any 123 a. J. C. devenen romanes. Les ciutats.

Traducció del alemany de

PERE BARNILS GIOL

APLECH DE DOCUMENTS DELS SEGLES XIe Y XIIe PER A L'ESTUDI DE LA LLENGUA CATALANA

Quan publicàrem les «Homilies d'Organyà» (*Revista de Bibliografia catalana*, Barcelona, 1904), les acompanyàrem d'una serie de velles escriptures de les centurries XI^a, XII^a y XIII^a ab interessants mots catalans. Algún temps després donàrem a conèixer (*Revue Hispanique*, París, 1908) una nova tanda de textos que'n bona part estàn redactats en romanç y pertanyents als segles XIe y XIIe. Ara s'ens ofereix la oportunitat de presentar als erudits qui estudien històricament la nostra parla, una tercera col·lecció de documents inèdits procehents uns del arxiu de la col·legiata d'Organyà y altres del *Capitular de la Seu d'Urgell*, que contenen bon nombre de paraules en vulgar y que creyèm seràn estimats com a una nova contribució al lèxich d'aquell primer període en que la llengua catalana consta ja formada.

No devèm advertir altre vegada que documents d'aytal mena són raríssims en lo segle X^e y en la primera meytat del XIe, y que les poques paraules catalanes que contenen en mitg del total en llatí baix, son quasi sempre les metexes, que los escrivans no trovaven probablement en los formularis corrents llavors, o aquelles quels oferien impossibilitat o gran dificultat de traduhir o de llatinitzar. Tals eren, per exemple, los mots *fexa de terra*, *curtina*, *coma*, *era*, *ort*, *trilla*, *canya-màs*, *mallol*, *torrent*, *plà* y altres referents a qualitats de les terres o del cultiu. Emperò, tan aquests mots com los referents a prestacions y actes feudals y la majoria dels noms personals y geogràfics, que quasi sempre apareixen també en vulgar, surten escrits ab igual forma que avuy y ens revelen idèntica pronunciació popular. Com no tenim competència per estudiarlos filològicament ni desde'l punt de la gra-

màtica històrica, ens limitam a donar la col·lecció per rigorós orde cronològic y fentne de cada document un extracte o la transcripció sencera, segons la relativa importància.

Començam, emperò, la serie ab una escriptura que si bé no ostenta cap mot en clà vulgar, tota ella descubreix lo català parlat per son redactor y és precisament la més vella del arxiu d'Organyà, la que estant datada del 2 de calendes juny any 14 del rey Carles, lo meteix pot correspondre al any 854 del istil modern, si aquell Carles és l'anomenat *lo Calvo*, com al any 911, si's refereix a Carles dit *lo Simple*: «In nomine domini ego Uperus et uxor mea Esteoncia tibi entore nostro rangefredo constra nos (?) ut tibi aliquid uindere deueremus sicuti et uindimus tibi terra in adpendidicio de Kastro uliana in loquo que dicitur ionceto et adfrontan ipsa terra de II latas in Stearas taspulucas et de III vero latus adfrontan in terra de nos uenditores et de IIII uere latus adfrontan in terra frulani sic uindimus tibi ipsa terra quamtu istas infrontaciones includunt ab onne intecrietate et recepimus de te entore solidos II in rem ualente. Est manifestu si quis saue que si in termini mecredimus et re uenturu quod si nos uenditores aut ullus omo inquietauerit dupple tibi componere faciamus et in ebante ista karta uindicionis firmis permaneat et facta karta uindicionis II. Kalendas iunias anno XIIIII renante Karlo rege filio laudeuquo. S ✕ ignum Uperus. S ✕ ignum Estloncia qui hanc karta uindicionis fecimus et testes firmare rocauimus. S ✕ ignum Atrobarii. S ✕ ignum Alariqui. S ✕ ignum Mumioni. S ✕ ignum Gonili. Lebegildus presbiter roitus scripsi et ✕ die et anno que supra» (1).

Si'l testament del bisbe Sisebut d'Urgell, del any 839, publicat per en Villanueva fos rigurosament autèntic, tindriem ja en tan llunyana data noms geogràfics en vulgar en les escriptures, donchs allí cita'ls llocs de *Cauallaria* y *Novas*. Aquests dos noms se repetexen ab igual forma en la venda del meteix any (datada: 10 calendes martii anno XXVI. imperante domino nostro Ulodonico augusto) de certs alous de la vall d'Elins, atorgada per Aconcius al esmentat prelat.

En un document també d'Urgell del any 932, aparexen ja alguns més mots catalans. Es la donació feta per Centul, prevere, a la Seu, de

(1) Havem adquirit ab los pergamins d'Organyà, altre escriptura datada del any 5 del rey Carles, que seria la més antiga si's tractés d'anys de Carles *lo Calvo*, donchs correspon a 845 del istil modern; mas, creyem que deu reduirse a anys de Carles *lo Simple*, y en tal hipòtesi, pertany al any 904 del nostre istil. Heus ací aquest vell document de la alta conca del Segre: «In nomine domini ego deonatus entores meos galindo et uxori sue bella per hanc scriptura uindicionis uindo uobis una sorte de terra in loco que uocant ad ipso uillare et affrontat de I. latus in torrente et de alia latus in terra fullencio et de III. latus in terra reimondo. Quantum infra istas afrontaciones includunt sic uindo uobis ista sorte de terra de parentorum ab intacrum per precio argencios IIII in rem ualentem. Est manifestum ut ex presenti dies et temporas et horas ista uindicio in omni omnibus nda abeat firmitate. Facta uindicione V. nonas jenuarii anno V. regnante karlo rege. Sig ✕ num deonatus qui hanc uindicione rogaui scribere et testes firmare. Sig ✕ num baldebonus. Sig ✕ num frederus. Sig ✕ num anfonus. Maiorinus presbiter scripsit sub ✕ die et anno quod supra».

una heretat exceptuat *ipso solariolo*, II. *peciolas de uinea* et I. *matolo*, que afrontava ab villa *Novella*. Data: 2 calendes febrer any III qui obiit Karolus rex filius Ludouicho.

Més nombroses són les paraules en vulgar en lo testament del bisbe Vuisad d'Urgell del any 950 (8 idus juny anno XV regnante Ludouico Rege filio Karuloni regi). Dexa a son germà Ratfred un cavall «blancardo cum freno granato, sella granata, asbergo I. spata I. ignea et scuto I»; y a son nebot Wadall «mulo I cum freno blanco» y al altre nebot Ariman «pullino I». A Marcus dexa les vinyes de *caldarios* y I. *molinar* cum ipsa insula. A la Seu, tres serrahins anomenats Nazar, Muzu y Zulema y a Gilabert altres dos serrahins, Abdela y Pheto.

En la escriptura de venda per Teudiscle y Talesa, que havèm trovat entre'ls pergamins d'Organyà, del any 962 (VIII. kalendas madii anno VIII. regnante Leutario rege filio Ludeuico), se diu «uindimus tibi una fexa de terra in ualle nenpetana».

Major interès té la donació feta per Guinedella y son marit a la Seu, d'un alou anomenat *Pallerols*, d'una vinya a uilla *Nouella* que afronta ab la via que condueix a *Pallerols* y ademés, un bosch ab tots los *argelariis*, *surusculariis* y *boxedariis* y una *connamina subirana* a Nocholone. Es del any 967 (nones madii any VI. qui obiit Karolus rex filius Ludouici). Y altre escriptura pertanyent també al arxiu de la Seu, del any 19 de Lotari; 973 del istil modern, és la donació atorgada per Altemir a la Catedral d'una vinya a Calvinyà, «in ipsa coma». Del propi any 973 és lo pergami d'Organyà que conté la venda que feren Fabilo y Benedeta a Gualenso y Susana, cònyugues, y que diu: «per hanc scriptura uindicionis nostre uindimus uobis I. *fexa* de terra» (1).

Datada del XVII. kalendas madii anno VIII. regnante Uco regem duce magno ul francorum, o sia del 995 istil modern, és la venda atorgada per Ramón *uicarius* y sa muller Ranlo a Galindo y Bella, cònyugues: «uindimus uobis IIIor *fexas* de terra in pauo Orgello in ualle Nepetana... et abet afrontaciones ipsas II. *fexas* de terra de I. parte in riuo et de alia parte in uia... et ipsa alia terra qui est a ipso Kero afronta de I. parte in torrente et de alia parte in stirpe...» Es del arxiu d'Organyà.

En lo testament sacramental den Guitart, del arxiu de la Seu, datat del any 996 (Late condicionis V. idus decembris anno X. regnante Ugo magno rege) y jurat sobre l'altàr de Sant Andreu apòstol, de la iglesia de *uilla lubent*, s'hi troven les dexas al monastir de Ripoll d'una *curtina*, II. *tinnas*, I. *tonna*, y la vinya situada in ipso *obago* d'Arcegal y al clergue Bernat «I. asino cum suo adobo».

(1) Devèm recordar ací que en la venda de terra del comtat d'Urgell atorgada en 978 per lo comte Borrell y que publicàrem en nostra obra *Investigación histórica sobre el Viscondado de Castellbó*, és hón havèm trovat per primera vegada escrit en vulgar lo nom del riu Segre.

En la donació que'l comte Ermengol feu a la Seu, de la vila de Sallent, en 997 (4 nonas marci anno I. qui obiit Ugo qui fuit dux et postea rex), se diu que afronta ab la *guardia de Serua* y ab lo *grad de Boxols*. Es del arxiu de la Seu.

Al començar lo segle XIe, en 1003 trovàm lo testament del bisbe Salla (X. calendas novembris anno VIII regnante Rotberto regi) ab abundants mots catalans. Dexa a la Seu la masia de *casas novas*, la *mula falua*, lo seu lectum *brosetato* cum ipsa *gangab* pallia cum ipso *plumaz* et I. lentium ad ipso camiso *fresato*; *cuzlars* IV. d'argent et ipsum meum *zaalbaal*; dexa als sirvents de la Catedral lo blat que té a *Bescaràn* y lo vi que té in *ual de Annorra* y al seu nebot Ermengol «ipso *drober* cum ipsas *curtinas* et ipsas *pelles semosinas*», al clergue Ennec I *pellizono argino* y a la Catedral son llit, ço és, *taped*, *feltro*, *chotuulpino*.

En nostre llibre ja citat sobre'l vescomtat de Castellbó hi publicàrem lo testament de la vescomtesa Sanxa, del any 1016, hón hi ha dexes interessants: «Et *caldera* maiore cum ipsos *cremascles* et uelata una *spanescha* cum feltre remaneat ad Viuas sacerdos prescripto; alia *caldera* cum quoto I. remaneat ad Seniofredo sacerdos... Ad Annà de *Boxedera banchale* I. et *sellar* I. cum capello feltrenio. Ad monachos Sancti Saturnini pellectia, pelliciono I. et *gonnella* I.»

Es del any 1025 (XIII. calendes february anno XXX. regnante Rotberto rege) lo testament del ardiaca Pons, pertanyent també al arxiu de la Seu. Dexa al monastir de Sant Pere de Roda una terra situada *ad ipsas alladas*; al sagristà Seniofred equa I. et *poldrela* I; a son propi fill Bernat la *caldera* ab sos *paracingles* i *bolzas* que té a *Eueg*. Hi ha en aquest document molts noms geogràfics en vulgar, com *Sanillers*, ipsa *Balma*, *Serrateix*.

En lo testament sacramental de la vescomtesa Guisla, mare del bisbe Sant Ermengol, del any 1026, hi ha la dexa a Sant Pere de Rodas de *somer* I. *spanescho* ab son *strato*, *sela*, *boldas* y *saccos*.

L'any 1030, los consorts Vitart y Ouimí, tement la mort, donaren a la iglesia d'Organyà un alou situat en la vall de Figols, «in ulla uocitata *Buadella*», que afrontava «in ipsa serra qui dicitur Cleriano, de alia in trenca cocos» y firmaren *Seniofred de Figols* y *Miro de Buadella*. Aquest document y los següents, fins a nova advertencia, pertanyen al arxiu d'Organyà.

Correspón al any 1033 la següent venda: «In nomine domini ego Medira femina cum filiis meis id est Adalelmo et senior et Vifred uinditores sumus tibi emptore nostro Iozfredo presbitero... uindimus tibi de alodem nostrum I. diuisionem. Et est ipse alaude in ualle capudense... in primis uindimus tibi I. pecia de terra ad ipsa *choma subirana*, qui afrontat de I. part in terra de *Mir Odger*... et item uindimus tibi I. pecia de terra qui est in capud de ipso *prad*... Et deinde vindimus tibi II. sortes de uineas quem abuimus in ipso *pin*... Et insuper

uindimus tibi de ipsa nostra *curtina* simul cum exio et regresio et aliquid de superposito et uno nostro *paliario*; et per ipsa *curtina* et ipso *paliario* accepimus precio solidos III... Facta est ista karta uindiccionis V. kalendas februaril anno III. regnante Aianricho rege. Signum Medira. Signum Adalelmo. Signum Trasuero. Signum Godmar Anton. Signum Radolfo Iouer. Et de hic in isto numero uindimus tibi I *feixa de terra* in ipsa *coma subirana* quod nos emimus de Antonio condam; et accepimus de te precio solido I. Adalbertus presbiter rogatus scribit et sub die anno quod supra.»

La escriptura que segueix, del any 1034, és interessant per los noms en vulgar de diferents arbres fruiters: «In nomine Domini, ego Raimun Arnald et uxor mea nomine Adaleiz vinditores sumus tibi emptori nostro Jozfred presbitero. Per hanc scriptura uindiccionis nostre uindimus tibi alodem nostrum proprium. Et aduenit ad me Raimundo per donacione de nutrizo meo nomine Salamon et nutrix mea nomine Senior et aliquid per mea comparacione; et est ipsum alaudem in comitatum Orgellensi in ualle Capudense in apendicio de Sancta Maria in uilla Amindula. Et sunt terris et uineis Kasas cum chasalibus, ortis, ortalibus et arboribus. El abet afrontaciones ipsa terra simul cum ipso *ortal* qui est in uilla Amindula de parte subteriore in terra de Isarno seniore siue in ipsa uia et de superiore parte afrontat in strata publica qui uadit per media ipsa uilla suprascripta siue in *ortal* de *Vifred Ricolfo* et in ipsa *curtinela* de Emo et de I. latus afrontat in ipsa uia qui uadit ad ipso riuo siue in *ort* de Ricolfo Anton et in ipsa sua mansione et in *era de Oriol* siue in ipso suo orto et in orto de *Trasver* siue in ipsa sua area. Et de alio latus afrontat de I. parte in ipso campo de Isarno seniore siue in orto de *Vilelm Sanzio* siue in ipsa sua chasa subtus ipsa sua *porta*. Quantum istas afrontaciones includunt ego Raimundus suprascriptos et coniux mea Adaleiz sic uindimus ad te Iozfredo supra scripto presbitero ipsa terra... cum ipso *ortal* et ipsis arboribus qui ibidem sunt; id sunt *morsers* III. et *oliuer* I. et *noger* I. et *pomer* I. et *amendolers* IIII. et *pruners* et *figers*. Et ipsas chasas qui ibidem sunt et ipso orreo qui ibi est et ipso torculario et tonna I. et ipsa usubilia qui infra ipsa mansione est sic uindimus tibi ipsa omnia superius scripta cum exils et regresis earum (?) illorum decursibus ab omni integritate. Et in super uindimus tibi ipsas nostras uineas quem abemus in ipso *uiner* de *Organan* in ipso *plan*. Et afrontat ipsa uinea qui fuit de Amil de I. parte in uinea Sancti Petri et de alia in de Liuan et de III. in uinea de Compan et de IIII. et in uinea de Sancta Maria et ipsa alia uinea qui est subtus ipsa uia afrontat de I. parte in uinea de Liuan, de alia in uinea de Ricolfo Anton..... Et ipsa alia sorte que abeo cum *Vilelm Sanz* afrontat de I. parte in uia et de alia in stirpe, de III. in uinea de Liuan. Et ipsa alia sorte... qui est in ipso *uiner* de ipso *puial* ad ipsa *cornaza* afrontat de I. parts in uias et de subtus in ipso *uinal* de *lob* condam... et ipsa alia sorte de

uinea qui est ad ipsa Eraz afrontat de I. parte in uinea de te emptore et de alia in uinea de filiis Sanlo... Quantum istas afrontaciones includunt sic uindimus tibi ipsas V. sortes de uineas cum illorum solamentis ab intecrum et de nostro iure in... tradimus dominio et potestate ipsum alaude superius scriptum... Et accepimus de te emptore precio... solidos XXX et VII. placibiles et uno chauallo et manchosos III. aureos... Et est manifestum quod si nos uinditores aut ullus que homo siue homines, femina aut feminas qui ista karta uindicionis inquietari uoluerint aut infringere temptauerint... componant tibi ipsu alaude superius scriptum in duplo cum sua inmelioracione... Et ista karta uindicionis firma permaneant in omnique tempore. Facta est ista karta uindicionis III. idus iulii anno IIII. regnante Aianrici regis proli Rodberti. Sig num Raimundus Arnal. Sig num Adaleiz, qui ista karta uindicionis rogabunt scribere et testes firmare. Sig num Trasuer de illa amindula. Sig num Gimara de Figuls. Sig num Donnuz Bernard. Sig num Vilelm Sanzio. Isti testes sunt et porciatores fuerunt. Sig num Dela. Sig num Guadamir Roson. Isti sunt uisores et auditores. Miro presbiter qui scripsit et sub die anno quod supra.»

En lo testament sacramental den Wisad, levita, del any 1037, hi ha la següent clàusula: «Et ad Aienricho sacerdos *mancusadas* II. simul cum ipsa *cannada* et ipsa *escudellas* que habebat in Subtus-terras. A Witça et a Wadall remaneant eminas V. de blando que habebat in Sancto Stephano et *quinals* II. de *ui* et a Mir Cardona ipsa *uellada blanca* et a Duran ipso *drapo uermelio*.»

Altre interessant testament del any 1038: «Ad Sancta Maria de Riopullo metro I. de uino. Ad Baron scriba *uellada* I solidos III. valente cum I. *plumazo*. Ad Viuas sacerdos equa I. *bata*. Ad Bonushomo sacerdos alia equa *sora balcana*. Ad Viuas senta Delass equa I. *falua*. Ad Guitart presbitero modios III. de annona et trapo I. de lito cum ipso plumaz. Ad Duran fratrem meum *quinals* V. de *ui* et trapo I. de lito. Ad Viuas sacerdos *quoto* I. et *plumaz* I et *caldera* I et mapas meliores et ipsos cremasculos de ipsa *caldera* et tualias optimas... A Bellus *furiol* tapito I. et plumazo I. per missas... ad Oriol leuita mortario I. cum ipso piso qui est in ipsa sede et bacinus unos.» Abdós testaments són transcrits en lo Cartoral de la Sen d'Urgell.

Es del arxiu d'Organyà la següent venda del any 1043: «In nomine domini ego Iozfredus presbiter custos de Sancta Maria Organianense vinditor sum uobis emptoribus nostris Conpan et Uilerix. Per hanc scriptura vindicionis mee uindo uobis I. *trila* et I. *kannamare* et *fixa de terra* et I. *malolo*... et est ipsum alaude in apendio de Sancto Victoris in loco que dicitur ad ualle figulense et est ipsa *trilla* ad ipso *guncher* et afrontat de I. parte in uinea de Mir... et ipso *kanamare* qui est ariato afrontat de I. parte in *kannamar de Goltredo* et de alia in *chanamar* de Gimara et de III. in terra de Ansolfo et ipsa *fixa* de

terra qui est ad ipsa *Nocilola* afrontat de I. parte de nos emptores... et ipso *malol* qui est ad ipso *guncher* afrontat de I. parte in *trilla* de nos emptores et de alia in *chanamar* de Mir et de III. in ipsa uia que uocat *terrerr*. Quantum istas afrontaciones includunt sic uindo uobis... in precio solidos III. et de anno in anno donare faciat media libra de cera aut ipso ualente... Facta est ista karta uindicionis kalendas marcii anno XIII. regnante Aianricho rege. Sig num Jozfredus.»

En lo testament del clergue Sinofre, del any 1043, hi ha les dexas a Guadall de «coto I. cum ipso plumaç a Onofred d'una *guadenga* y a Eg, altre *guadenga* cum ipso *cotet* que te a Bar.» Aquest document és de la Seu, y lo següent, del any 1044, pertany a Organyà: «In nomine domini, ego *Vifred* Ricolfo et uxor mea nomine kixilo uinditores sumus uobis emptores... *Jozfredo* presbitero et Adaleiz fidele sua. Per hanc scriptura uindicionis nostre uindimus uobis ipsum nostrum alodem que abemus in uilla Amindula... et est ipsum alaudem uno *maso* et I. terra et II. *ortales*... abet afrontaciones ipso *maso* simul cum ipsa *curtina* de subtus de I. latus in strata publica et de alio latus in ipsa *curtina* de *Dela* et de super in ecclesia de Sancta Eulalia. Et ipsa terra qui est subtus ipso *maso* que dicunt *Costa* afrontat de supra et de subtus in strata publica et de I. latus in *ortal* de *frogell* vel filias suas... et de alio latus in *ortal* de *Dela* et de super in ipso *fosar* de Sancta Eulalia. Et ipso alio *ortal* afrontat de supra in strata et de I. latus et de subtus in *casal* siue in *ortal* qui fuit de *Lob* proli *Baron* et de alio latus in *ortal* et in *curtina* qui fuit de *Salomon*. Quantum istas afrontaciones includunt sic uindimus uobis... precio solidos XX. placabiles in rem ualentem... Facta est ista karta uindicionis VI. idus januarii anno XIII. regnante Enricho rege. Signum Vidred Ricolfo.»

Un altre dels pergamins d'Organyà, del any 1044 (kalendas marcii anno XIII regnante Anricho rege), és la venda per lo sagristà de la iglesia d'Organyà a favor dels cónyugues Eldomar y Guinedell: «vindo uobis I. chasa cum ipsa *curtina* et cum ipsos *ortalicels*.... in loco qui dicitur *Buadela* et afrontat ipsa kasa cum ipsa *curtina* et cum ipsos *ortalons* de I. parte in uia... in tali uero pactum ut de anno in anno donetis libra media de cera aut ipso ualente ad Sancta Maria et teneat filii de *Eldemar* qui fuit generati de lumbis suis exceptis filiastris suis.» Lo següent es del any 1040:

In nomine domini. Ego Isarnus Raimundo gracia Dei senior capudense et coniux mea nomine Gerberga vinditores sumus tibi emptori nostro Ricolfo Anton. Per hanc scriptura uindicionis nostre uindimus tibi I. terra nostra propria quem abemus in ualle capudense in apendicio de Sancta Maria in uilla uocitata Amindula, ipsum nostrum campum super uia. Et abet afrontaciones de super et de subtus in uias et de I. latus in ipsas nostras mansiones siue in ipso *fosar* de Sancta Eulalia. Et de alio latus in terra de *Vilelm Sanz* siue in stirpe. Quantum

istas afrontaciones includunt sic uindimus tibi ipsa terra III. *unzadas* ualentes ad precium de Isarno iudice et de Onofred Raimundo et de Iozfred presbitero et de Vifredo Ricolfo et de Sanz Nefridio, placchabiles ab integrum. In tale pactum ut si nos uinditores supra scripti usque ad festa Sancti Michaelis proxima uentura qui erit III. kalendas october donamus tibi III. unzias de auro bono recipiente in numos directos tu illos recipias et ipsa terra in nostra potestate consistat et si nos non tibi reddiderimus ipsas III. unzias usque ad ipsum terminum supra scriptum, ipsum alaude supra scriptum in tua potestate consistat a precium de illis bonis hominibus superius scripti facien abeas potestatem faciendi ex inde qui quid uolueris sine aliqua inquietudine et sine funcione de nullo hominem et quid tibi inquietare uoluerit non hoc uindicet quod requirit sed componat tibi ipsum alodem in duplo. Et ista karta uindicionis firma permaneat in omnique tempore. Facta est ista karta uindicionis XVI kalendas nouimber anno X. regnante Aianrici regis. Signum Isarno Raimundo. Signum Gerberga qui ista karta uindicionis rogauit scribere et testes firmare. Signum Onofred Raimundo. Signum Raimundo Baron. Signum Witard Oldofred.

Adalbertus presbiter rogatus scripsi et sub die anno quod supra.

Lo testament del levita Ramón, atorgat ab motiu de son viatge a Sant Jaume de Galícia, del any 1045, d'exa a la Seu un alou que te en la parroquia de Sancta Maria *uico Betulona*, ço és *ipsam turrem*, y les cases y demés coses, desde la vora del mar fins a la montanya, y desde la vora del riu Besós fins al torrent de *Pomur*. D'exa a Sant Adrià tots los llibres que te a Badalona, junt ab les tres teles «I. de alifaf» y «II. de trapo tinctas»; al bisbe d'Urgell son «super lecto de palleo vel de pellibus martrinis subtus», y al bisbe de Barcelona son «*pellicio cornerino cum ipsa tubios de ciclatono*».

Un altre testament d'un clergue, den Miró, del any 1047 (IV. nonas iulii anno XVII regni Enrici regis), conté dexes també interessants; a son senyor Radolf d'exa les seves «*pelles cum pellicono I. espanescho*; al escrivà Sinofre la seva chota de baragano; a la obra de Santa Maria de la Seu un ase «*blango cum strato, salma, sogá et sacco*»; al monastir de Sant Serni de Tavernoles son *libro Regum*; d'exa un alou a la *almosneria de Sede*; als seus fills «I. caldera cum ipsos cremascos, I. olla erea, I. padella, II. coto's, mapas, touallas, escudellas, cannadas, anapos...» A la iglesia de Sant Martí d'Ur, «*capa I. de ouedo cum fresco*»; les seves *calces blaves et nocturnales* a Vnadal, clergue, y la seva *egua ferranna* a sa filla Guilla.

Testament del levita Esteve, del any 1049: «Et ad Seniofredo sacerdos qui hunc testamentum scripsit remaneat trapo I. de lecto colorio. Et ad Oto sacerdos quoto I. blanco et ad Viues sacerdos remaneat ipso meo coto rodado... et ad Aureolo leuita remaneant alnas VII. de drapo tolsano. Et a Ledgars fidele mea remaneant trapos III. de lecto et porcos II. et alnas X. de trapo gris tolsano.»

Testament den Viues, clergue, del any 1050: «Et ipso antiphonario meo que mihi aduenit ex auunculis meis simulque cum ipso canono socharrato, simulque cum ipsas mansiones meas que ego feci in ipsa sede remaneant ad iamdicto Salla sacerdos nepote meo... Et a Guifred Andries remaneat ipso meo superpelliacio cum ipsa pellicea meliore. Et ipsa mea mula que michi dedit Amaltrudis remaneat pro captiuo uno. Et ipsa mea mula meliore remaneat ad domino Guillelmo episcopo... et a Seniofredo sacerdos qui hunc testamentum scripsit remaneant alnas X. de trapo griso et quoto I. in Alasso... et a Salla nepoto meo iamdicto remaneat ipsa mea somma cum ipso pollino.»

La donació feta per Jozfre Borrell a la Seu en 1051 (XV. calendas aprilis anno XXI. Enrici regis), consisteix en un ort situat *ad ipsa font* y altre terra *in ipsa lanna maior subtus uia mercadal*.

Testament del levita Oriol, any 1052: «Et ad Petrum Ermemir asinum I. qui fuit de *Mir Geruz et uelada* I. et *cot. I. uermel* et ad *Senfred* clerico *uelade* I. et *kinals* X. de uino in ipsa sede et archa I. optima.»

En lo testament sacramental del clergue Radolf, del any 1053, hi ha la dextra al monastir de Sant Llorens de Bagà d'una terra situada *in ualle Gosol* y a la iglesia de Sant Martí de Vilach, una terra situada sota *ipso noyer*. Y en lo testament del any següent, del sacerdot Sunyer, dit Guillem, se disposa que «ipsos meos libros que habeo remaneant a Sancto Petro de sede, id est ipso antiphonario et licianero et ipso *troper* et psalterio et flore psalmorum et ipso *hymner* in tali modo ut teneat eos iamdicto Giscafredus sacerdos filius meis in uita sua... Et ad *Viscafred* filio meo remaneat trapo I. de lecto et *guadenga* I. et *feltro* I. et *plomacio* I.» (1).

Es de 1055 lo testament del clergue Arnall (10 calendes octubre any 24 d'Enrich): «Ad Sancti Iacobi de Gallicia *cot* I. cum ipsa *uelladeta* et si fieri potest redimat illos Tedberga. Ad *Adalbert* sacerdos remaneat ipsum *escon* cum ipsa tabula. Ad Guillelmo sacerdos nepotus meum

(1) Llibres semblants son citats igualment en lo següent testament també de 1054: «Condiciones sacramentorum atque per hordinatione domno Mironi sacerdoti nec non in presencia *Adalbert* sacerdos et Poncio sacerdos et Isarno sacricusto et aliorum plurimorum bonorum hominum qui ibidem aderant testificant testes prelati quas preferunt homines id est *Duran* et *Gauzbert* sacerdos et Petro sacerdos ad comprobanda helemosina et voluntatem de homine nomine Salla qui est condan. Et hec sunt nomina testium qui hec testificant sicuti et iurant id est *Viues* et Petro et *Raimon* et *Guillelm*, nos testes iuramus per trinum et unum deum et per hunc locum ueneracionis sancte Eulalie cuius basilica sita est in ipsa sede super cuius sacro altario et ara posita ubi has condiciones manus nostras tenemus et jurando contaugimus quod nos suprascribti testes sumus et bene in ueritate sapemus oculis nostris uidimus et aures audiuimus ad eadem hora quando Salla obiit de hoc seculo. Et sic precepit per suum testamentum ut isti suprascribti helemosinarii fuissent et plenam potestatem habuissent omnem rem suam apprehendere et dare pro anima sua. In primis ad Sancta Maria Sedis ipso suo alaude... et ipso antiphonario et ipso tropero cum ipso cano *socarrado* remaneant ad Guillelmo fratre suo... et ipsa sua uinea... in *Segalers* remaneat ad Petro sacerdos in uita sua... et ipsa sua *somera* iussit dare ad Petro et ad *Gauzbert* et ipsa *caldera* cum *cremascos* remansisse ad *Isarn*».

remaneat ipsum orreum cum ipso *uexel* maiore qui est in ipsa sede et cum ipsa *padella* et ipsa mea *capa* et ipsas meas *calces* et ipsum meum superpellicio... Ad *Seniofred* scriba remaneat ipsa mea pellicia *ampla* cum ipsum meum lectum *torneriz*. Et a Remundo Cerda uexel I. ad ipsum cobertum Sancti Petri ipsa archa qui est in ipsa sede de *Giscafred* ipsa mea *archeta* cum ipsa mea *letiga*... Et ad *missa cantans* Sancte Marie remaneat ipsum meum uinum que abeo in *estrem* cum tribus modiis frumento et ipsa mea *guadenga noua* remaneat ad Bono-filio sacerdos Delass... Ad Bernardum sacerdos Bagazani modio I. de *segle* in Tollo et ad ipsa canonica *escudelles* X. et scifos II. optimos et ipsos meos *fers maiors*. Et ad Tedberga remaneat ipsa *caldera* cum ipsos *cremascles* et *padella* I. eramenica et ipsa *arpa* cum *escudelles* X. et ipsa ampulla meliore dum tu vixeris teneas post obitum tuum remaneat in ipsum *mas de Alass*.»

Aquests set testaments que acabam d'extractar tots pertanyen al arxiu de la Seu d'Urgell. La següent escriptura de venda és del arxiu d'Organyà y correspon al any 1056: «In nomine domini ego Adaleiz cum filiis meis id est *Arnald* et *Vilelm* et Raimundo vinditores sumus uobis emptores... Iozfredo presbitero custos sancte Marie et Albertino filio suo. Per hanc scriptura uindicionis sic uindimus uobis ipsum alaudem qui fuit de *Adalelm* et de *Gifred* fratre suo que... in placitu in *Pontz* per ipsa conveniencia que Adalelmus fecit cum Isarno patre nostro secundum iudicium legaliter ordinatum et definiui eum cum *Gerbert*... et est ipsu alaude in ualle capudense, in apendio de Sancta Maria, in locum que uocant ad ipso *corbel* siue ad ipsas *pinnas*. Et abet *afrontaciones* ipsum alodem a parte superiore in stirpe et de parte subteriore in ipso *puig*... et de alia latus in ipsa uia qui discurret de ipso *puial*. Quantum istas *afrontaciones* includunt... et accepimus de uos precio I. *mul* ualente duas uncias de auro de *Barcelona* quod nos perdidimus in tolano et nos... reddere eum in tale uere definicione quod si a uos nullus aclamator aut aclamatores siue inquietatores uobis aduenerit, nos filii Isarni supra scripti nos liberemus eos super (?) uos. Quod si (?) non fecerimus uobis reddamus infra X. dies *mul* aut *mula iouen* ualente duas uncias de auro de *barcelona* aut duas uncias de auro sine nullo nestro engan... Facta est ista karta uindicionis IIII. idus octobris anno XXV. regnante Anricho rege. Sig ✕ num Adaleiz.»

Devèm fer observar la importancia que té lo nom de la ciutat de Barcelona escrit en aquest pergami rigurosament autèntich de la XI^a centuria, ab idèntica forma que avuy, lo que demostra que estàn en lo cert los qui sostenen que may se pronuncia *Barchinona* o *Barkalona*.

JOAQUÍM MIRET Y SANS

(Seguirà)